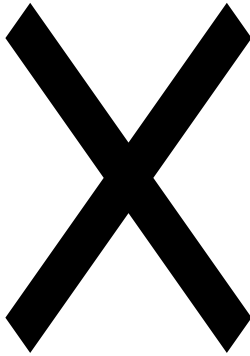

LIVIU REBREANU

27 NOIEMBRIE 1885 - 1 SEPTEMBRIE 1944

„Pământul nostru are un glas pe care țăranul îl aude și îl înțelege. E sfântul pământ inspirator, care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume” – Liviu Rebreanu, „Laudă țăranului român” (discurs de recepție în Academie - 1940).

„Pentru mine arta, zic artă și mă gândesc la literatură, înseamnă creație de oameni și viață. Astfel, arta, întocmai ca și creația divină, devine cea mai minunată taină. Creând oameni vii, cu viață proprie, scriitorul se apropie de misterul eternității. Nu frumosul, o născocire omenească, interesează în artă, ci pulsația vieții. Când ai reușit să închizi în cuvinte câteva clipe de viață adevărată, ai realizat o operă mai prețioasă decât toate frazele frumoase din lume” – preciza Liviu Rebreanu în 1924 în mărturisirea intitulată „Cred” - care explică poziția estetică a prozatorului și dramaturgului.

Liviu Rebreanu, marele ctitor al romanului românesc, s-a născut la 27 noiembrie 1885 în satul Târlișua, județul Bistrița-Năsăud, ținut încărcat cu vestigii dacice, în familia învățătorului Vasile Rebreanu (originar din Chiuza) și a Ludovicăi, născută Diuganu, din Beclean, fiind întâiul născut din cei 14 copii ai familiei ce provenea din țărani liberi de pe Valea Someșului.

Face școala primară în satul Maieru (1891-1894) în clasa părintelui său, apoi urmează Gimnaziul Grăniceresc din Năsăud (1895-1896), întrerupt și continuat la Școala civilă de băieți din Bistrița (1897-1899); își continuă studiile la Școala Reală Superioară de Honvezi din Sopron (1900-1903) și la Academia Militară „Ludoviceum” din Budapesta între 1903-1906, la absolvirea căreia este sublocotenent în Regimentul 2 honvezi regali din Gyula (a devenit ofițer, deși părinții doreau să-l facă preot, iar el voia să urmeze medicina). În acest oraș de garnizoană își continuă activitatea preferată: lectura și scrisul. Citește opera clasicilor literaturii universale (ruși: Tolstoi, Dostoievski, Gogol și cei ai literaturii germane).

Compune în maghiară schițe cu subiect din viața cazonă pe care le va traduce în română și le va publica în „Ramuri” și „Universul literar”. Debutul s-a produs în „Luceafărul”, la 1 noiembrie 1908, cu schița „Codrea” (Glasul inimii).

În acest an demisionează din armată (în urma unor încercături bănești) și devine ajutor de notar în Măgura Ilvei și Nimigea și apoi funcționar la primăria din Vărarea (1908-1909); a fost obligat să

ocupe aceste funcții mărunte spre a-și ajuta familia. Din aceeași cauză, a lipsei de bani, a urmat cariera militară, căci la Academia Militară a fost primit ca bursier de stat. Tot din acest an, 1908, datează nuvela „Rușinea”, iar din 1909 începe traducerea romanului „Război și pace” de Lev Tolstoi. Între 12-14 octombrie participă la lucrările Astei la Sibiu, unde îi cunoaște pe O. Goga și I. Agârbiceanu, pe Emil Gârleanu, V. Eftimiu, Cincinat Pavelescu, care îl ajută să treacă munții, ajungând la București. Aici este ajutat de M. Dragomirescu, directorul revistei „Convorbiri critice”, în paginile căreia apare povestirea „Vobura dragostei” (Cântecul iubirii). Acești ani (1909 și 1910) sunt extrem de grei: privațiuni și salahorie prin diverse redacții („Ordinea”, „Falanga”, „Convorbiri critice”), șapte luni de închisoare la Văcărești și Gyula, arestat fiind la cererea guvernului austro-ungar care l-a acuzat de dezertare din armată și săvârșirea unor delictes în timpul carierei militare. După clarificarea situației, este eliberat (august 1910), revine la București, unde publică, în revista „Scena”, împreună cu M. Sorbul. Tot din 1910 datează nuvelele „Proștii” și „Dintele”. În același an se căsătorește cu Fanny Rădulescu (n. 1888), originară din Pitești, care va debuta în 1911 la Teatrul Național din Craiova și va fi apoi actriță a Teatrului Național din București (sora lui Fanny s-a căsătorit cu Mihail Sorbul, cu care L. Rebreanu a editat revista „Scena”). Între 1911-1913 colaborează cu schițe și nuvele la: „Viața românească”, „Luceafărul”, „Cosânzeana” (Orăștie), „Flacăra”, „Universul literar” ș.a. Publică articole și cronici dramatice în „Ramuri” (Craiova) și „Rampa”, al cărei redactor devenise din 1912. În acest an îi apare la Orăștie primul volum de proză, „Frământări”, care cuprinde schițele și nuvelele publicate în reviste.

În 1914 devine secretar al Societății Scriitorilor Români. În 1916-1917 apar volumele de nuvele și schițe „Golani” și „Mărturisire” iar în 1919 apare volumul „Răfuiala”. În timpul războiului rămâne în București, unde este arestat ca „nesupus la mobilizare”; evadează și fuge la Iași (mai 1918). Tot ce suferă în anii primei conflagrații mondiale constituie substanța epică a romanului-jurnal „Calvarul” (1919). Apariția romanului „Ion” în 1920 îi aduce consacrarea precum și premiul „Năsturel-Herescu” al Academiei Române. Urmează „Pădurea spânzuraților” (1922), „Adam și Eva” (1925), „Ciuleandra” (1927), „Crăișorul” (1929), „Răscoala” (1932), „Jar” (1934), „Gorila” (1938), „Amândoi” (1940), romane care demonstrează forța epică și imensa capacitate de înnoire prin care L. Rebreanu croiește noi căi romanului românesc modern. Dramaturgia - „Cadrilul” (comedie - 1919), „Plicul” (comedie - 1923), „Apostolii” (comedie - 1926) - rămâne umbrită de creația lui I. L. Caragiale, cu toată îndemânarea construcției scenice evidente. Rebreanu a desfășurat o susținută activitate de animator cultural: a inițiat revista „Mișcarea literară” (1924-1925), „România literară” (1932-1934), printre ai cărei colaboratori s-au aflat T. Vianu, Perpessicius, P. Constantinescu, M. Sorbul, A. Holban, Camil Baltazar.

A fost între 1928-1930 și 1940-1944 director al Teatrului Național, secretar al SSR și vicepreședinte; a condus „Direcția pentru educarea poporului” (1930-1931); a primit Premiul Național pentru proză (1929). În 1935 a fost sărbătorit la împlinirea vârstei de 50 de ani.

S-a stins din viață la 1 septembrie 1944, având în preajmă pe soție, fiică și bătrânul scriitor Dauș - în casa de la Valea Mare, din apropierea Piteștiului. A fost înmormântat în ziua de 3 septembrie, dar, după două luni, a fost deshumat și îngropat la Cimitirul Bellu din București. Urmărind procesul devenirii ca mare scriitor, se constată câteva trăsături distincte: - Afirmarea s-a făcut cu schițe, nuvele și povestiri, care conțin, ca subiect și modalitate estetică, esența marilor sale romane de mai târziu: viața țăranului din Ardeal și războiul, cu toate tragediile și ororile lui.

-Scriitor realist, L. Rebreanu zugrăvește realitatea așa cum există ea, astfel că aduce în paginile operelor sale personaje, situații, întâmplări cunoscute direct; acolo unde intervine imaginația, scenele create sunt astfel realizate, încât ar putea fi reale.

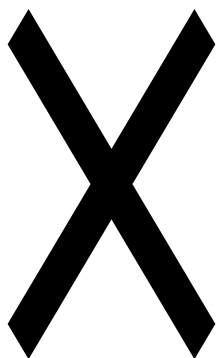
O notă de originalitate sesizată de critica literară este aceea că L. Rebreanu s-a documentat extrem de serios, culegând documente, vizitând locuri, întocmind fișe de personaje, rescriind uneori opera până ce aceasta ajunge la ceea ce și-a propus (este cazul romanelor „Ion” și „Pădurea spânzuraților”). Capodoperele autorului, „Ion”, „Răscoala”, „Pădurea spânzuraților” încep și sfârșesc cu aceeași scenă, cea finală având altă semnificație decât cea inițială dar conferind rotunditate operei. Romanul „Ion”, precedat tematic de nuvelele „Proștii” și „Răfuiala”, începe cu hora satului,

care are o prezentare concentrică, menită să sugereze stratificarea socială a comunei Pripas: în centru lăutarii în jurul cărora joacă tinerii, priviți cu admirație de părinții lor; următorul nivel este al celor ce nu se prind în horă, apoi vin intelectualii (preotul și învățătorul cu familia lui), bogătanii satului și, în fine, săracul satului, Alexandru Pop Glanetașu, și oloaga satului, Savista. Hora este expresia unirii comunității, dar aici izbucnesc și marile conflicte: Ion comandă lăutarilor deși George Bulbuc îi plătise; tot el joacă mai mult cu Ana, logodită cu George, ceea ce îl determină pe Vasile Baciuc, tatăl Anei, bogătanul satului, să-l facă pe Ion „sărăntoc”, insultă pe care Ion o va răzbuna cândva.

Ion (pe care autorul l-a cunoscut în realitate) o ademenește pe Ana, o seduce și apoi o părăsește; rămânând gravidă, Vasile Baciuc este silit să i-o dea de nevastă, împreună cu toate pământurile sale. Ion, însă, nu a uitat marea și unica lui iubire - Florica, fata văduvei lui Maxim Oprea, cea mai frumoasă din sat, dar și cea mai săracă, deoarece falnica gospodărie se prăbușise după moartea tatălui. Ion se căsătorește cu Ana, au un copil (Petrișor), iar Florica se mărită cu George. Intrat în posesia pământurilor, Ion se întoarce la prima lui iubire - Florica, trădând prietenia cu George, care află de la Savista, oloaga aciuată în casa lui, de întâlnirea celor doi. George îl așteaptă și-l ucide pe Ion cu o sapă. Ion moare, George este arestat, Ana își luase viața spânzurându-se în grajd.

Toate aceste întâmplări alcătuiesc unul dintre planurile narrative ale romanului.

Cel de-al doilea plan cuprinde viața intelectualilor satului: popa Belciug și învățătorul Zaharia Herdelea. Popa rămâne văduv și trăiește doar pentru a înălța o nouă și falnică biserică în satul Pripas, ceea ce se și întâmplă. Finalul romanului surprinde sărbătoarea sfințirii noii biserici și hora satului, dar din care lipsesc Ana, Ion, Florica, fiicele lui Herdelea și Titu, ajuns jurnalist la București. Învățătorul are mari griji, căci trebuie să-și crească fetele și să le mărite conform condiției lor sociale. Reușește s-o căsătorească pe cea mare la București, pe cea mică s-o mărite cu învățătorul ce-i ia locul după pensionarea lui forțată de autoritățile austro-ungare, căci elevii nu spusese rugăciunea în limba maghiară. Romanul este o monografie artistică a satului transilvănean de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea. Este o dramă a pământului și a căsniciei țărănești, desfășurată în două volume sugestiv intitulate „Glasul pământului” și „Glasul iubirii”, cele două patimi între care se consumă întreaga ființă a lui Ion, ce devine simbol al iubirii de pământ, căci, atunci, cine nu avea pământ, nu era considerat om. Ion are și suflet; este puternic și o iubește cu aceeași patimă și pe Florica, ceea ce a născut controverse. G. Călinescu îl consideră o brută, un primitiv instinctiv, în timp ce E. Lovinescu explică psihologia lui Ion în relație cu realitățile satului în acel timp istoric. G. Călinescu consideră acest roman o capodoperă de o măreție limitată solemn ca un fluviu american! Romanul „Răscoala” a cunoscut un succes răsunător, chiar la apariție (1932), ca și „Ion”. Este drama pământului trăită de întreaga clasă țărănească din țara unde ard conace, boierii sunt uciși de răsculații de pe moșie, care răzbună în felul lor asuprirea, batjocura, umilirea trăite în anumite momente. Sunt surprinse toate etapele marelui eveniment social care a zguduit țara la începutul sec al XX-lea, Răscoala din 1907: cauze, desfășurare și uciderea celor 11.000 de țărani.

Pentru crearea acestui zguduitor roman, autorul a cules documente, a vizitat conace și moșii, a cunoscut supraviețuitori cu care a stat de vorbă, pentru ca relatarea evenimentului să fie cât mai veridică (ceea ce i-a atras ironia lui T. Arghezi, care afirmase că Rebreanu „a alergat haplea hectare întregi” spre a strânge dovezile necesare). Opera are două părți intitulate „Se mișcă țara” și „Focurile”; scena de început este o convorbire dintr-un compartiment de tren dintre câteva personaje despre țăranul român pe care un arendaș îl consideră leneș, rău, prost. Scena finală reia discuția despre țăran comentându-se desfășurarea evenimentelor ce au zguduit țara.

„Pădurea spânzuraților” este roman psihologic, prin care prozatorul se înscrie în rândul modernismului promovat de Eugen Lovinescu la „Sburătorul”. Romanul a fost precedat de nuvelele „Catastrofa” și „Ițic Ștrul, dezertor” și s-a născut din teribila dramă a lui Emil Rebreanu, fratele autorului, care, înrolat fiind în armata austro-ungară, nu poate suporta să-și ucidă frații când războiul ajunge în Ardeal. Încearcă să fugă, este prins, acuzat de trădare, judecat la Curtea Marțială și condamnat la moarte prin spânzurare.

Este executat în „pădurea” unde fuseseră spânzurați și alți dezertori, precum cehul Svoboda, la a cărui condamnare contribuise în calitate de membru al tribunalului militar care-l judecase.

Romanul începe cu executarea prin spânzurare a cehului și sfârșește cu uciderea lui Apostol Bologa, numele sub care apare Emil Rebreanu. Pentru scrierea acestei zguduitoare drame a popoarelor „din odioasa temniță” a Imperiului Austro-Ungar, L. Rebreanu a refăcut drumul parcurs de batalionul din care făcuse parte fratele său; i-a recuperat hainele, i-a cunoscut gazda, a ajuns chiar în „pădurea spânzuraților”. Este cunoscut efortul făcut de autor în a reda cu exactitate evenimentele: muncea 8-10 ore pe zi, astfel că aceste opere, care-l situează pe primul loc în ierarhia valorică a romanului românesc, au fost scrise și rescrise până ce au ajuns la ținuta gândită de autor, despre care au scris: M. Dragomirescu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Paul Georgescu, C. Regman, M. Zaciu, Perpessicius, T. Vianu, D. Gusti, Ov. Crohmălniceanu, C. Ciopraga, Al. Piru, N. Balotă, N. Manolescu, I. Breazu, F. Aderca ș. a. Prin tematica sa, cuprinzând pregnant marile probleme: iubirea, gelozia, setea de avere, contradicțiile sociale, șovinismul, iredentismul, lupta de clasă, instinctele atavice, L. Rebreanu s-a afirmat/impus ca mare romancier realist, considerat creatorul realismului dur, tocmai pentru scenele care nu apăruseră în literatură până atunci: seducerea Anei, violarea Nadinei de către Petre Petre și alți țărani răsculați, moartea boierului Miron Iuga, uciderea țăranilor, incendierea conacelor boierești, moartea Anei (personajul feminin cel mai nefericit din literatura noastră) ș. a.

Ca maestru al narațiunii îl impun redarea sintetică, expresivă, clară, precisă și concisă a faptelor și perfecta simetrie utilizată pentru reliefația trăsăturilor personajelor, puse în antiteză, ceea ce facilitează înțelegerea psihologiei lor. Deasupra tuturor valorilor create de L. Rebreanu se impune arta analizei psihologice, dezvăluind cele mai ascunse trăiri sau porniri ale personajelor. O excelentă realizare o constituie psihologia personajului colectiv (țăranimea răsculată) și comunitatea sătească,

o adevărată instanță ce judecă faptele oamenilor și consecințele lor, raportate la morala ancenstrală a acestui neam, mai ales a celor născuți și crescuți în Ardeal - inima spațiului geto-dacilor. După „momentul Rebreanu” s-au scris multe opere valoroase în literatura noastră, dar rămâne valabilă afirmația lui E. Lovinescu din 1923: „Pe altarul lui Rebreanu jertfim toată epica română de la Filimon la Sadoveanu”.

FLOAREA NECȘOIU

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*